

UNIVERSITATEA *OVIDIUS* DIN CONSTANTA

DOMENIUL DE DOCTORAT TEOLOGIE

**REZUMATUL
TEZEI DE ABILITARE**

CANDIDAT :

Pr. Prof. Univ. Dr. NICUȘOR TUCĂ

2021

UNIVERSITATEA *OVIDIUS* DIN CONSTANTA

DOMENIUL DE DOCTORAT TEOLOGIE

Dimensiunea integratoare și interdisciplinară a Teologiei Liturgice

Teologia Liturgică: cult și dogmă, pastorație și misiune, artă și spiritualitate

CANDIDAT :

Pr. Prof. Univ. Dr. NICUȘOR TUCĂ

2021

Rezumat

Această teză propusă în vederea obținerii atestatului de abilitare trasează parcursul meu după obținerea titlului de doctor (București, 2003) în domeniul Teologiei, specialitatea Teologie Liturgică, Pastorală și Artă creștină, sub îndrumarea regretatului Pr. Prof. Univ. Dr. Nicolae D. Necula, și se constituie ca o sinteză a cercetărilor pe care le-am efectuat ulterior, precum și o prezentare a proiectelor de cercetare pe următorii ani.

Prima parte a lucrării cuprinde trei capitole:

Cap.1 -Activitatea profesională: formarea profesională, parcursul profesional (grade profesionale, stagii și cursuri de formare profesională), experiența profesională, recunoașterea activității profesionale (premii și distincții).

Cap.2 -Activitatea didactică și academică: parcursul activității didactice și academice, precum și responsabilitățile didactice principale; stagii de predare/cercetare și de colaborare internațională, coordonarea tezelor de licență și masterat; participarea la proiecte, vizibilitatea propriei producții științifice în țară și străinătate, experiența de management și conducere, dezvoltarea profesională și recunoașterea activității academice (premii și distincții).

Cap.3 -Contribuțiile științifice. Acest capitol a fost împărțit în funcție de trei mari direcții ale preocupărilor mele de cercetare, grupate în prima parte a tezei de abilitare: a) Liturghia și Sfintele Taine, mijloace de exprimare a dreptei credințe și căi de mântuire a credincioșilor; b)Pastorația, viața liturgică și misiunea în contemporaneitate; c)Rolul Artei creștine în cultul, cultura și spiritualitatea ortodoxă.

Prima direcție de cercetare prezentată în această teză s-a concentrat pe *Sfânta Liturghie și Sfintele Taine, mijloace de exprimare a dreptei credințe și căi de mântuire a credincioșilor*.

În cele mai vechi documente ale literaturii bisericești se arată că punctul central al cultului creștin, încă de la început, a fost Sfânta Euharistie, care reprezenta miezul misterului liturgic și al vieții spirituale a membrilor primelor comunități creștine.

Tradiția răsăriteană este profund liturgică, întrucât pentru Ortodoxie Biserica trăiește în Euharistie și prin Euharistie. Teologia ortodoxă este de fapt o doxologie, o Liturghie, este o teologie euharistică.

Universul întreg este o Liturghie, o liturghie cosmică, prin intermediul căreia se aduce înaintea tronului lui Dumnezeu întreaga creație: “Ale Tale dintru ale Tale, Ție-Ți aducem de toate și pentru toate”.

Am descoperit, astfel, o spiritualitate răsăriteană extrem de bogată, plecând de la

izvoarele liturgice ale vieții creștine bazate pe trăirea liturgică însăși și pe *viața de comuniune a Liturghiei în inima comunității liturgice*.

Liturghia este mediul întâlnirii și comuniunii omului cu Dumnezeu, iar Hristos își face simțită prezență în diferite moduri, care toate sunt inseparabile și complementare, și prin toate credincioșii se împărtășesc de dragostea lui Dumnezeu, de harul împărăției Sale veșnice, având, prin aceasta, și un sens profund eshatologic.

De asemenea, trebuie reliefat faptul că viziunea liturgică a Sfinților Părinți, cu simbolismul său bogat, este pe deplin actuală și va fi atâta vreme cât Sfântul Duh călăuzește și însușește trupul tainic al lui Hristos prin Liturghie, Sfintele Taine și prin celelalte lucrări sfințitoare.

A doua direcție de cercetare a vizat *pastorația, viața liturgică și misiunea în contemporaneitate*. Cercetările din acest capitol articulează în egală măsură teme importante referitoare la slujirea liturgică și problemele cu care se confruntă astăzi Biserica în lucrarea ei, având în vedere provocările deloc puține ale societății contemporane, precum și teme pastorale actuale referitoare atât la pastorația tinerilor și a familiei, cât și la pastorația din țară sau a românilor din diaspora. Sunt prezentate noi probleme și provocări în ceea ce privește pastorația și misiunea într-o lume pluralistă și multiculturală. Temele abordate se doresc a fi un răspuns aplicat la problematica liturgică și pastorală contemporană, cu particularitățile și problematica specifice.

A treia direcție de cercetare s-a axat pe *rolul artei creștine în cultul, cultura și spiritualitatea ortodoxă* și include următoarele rezultate ale cercetării, care se referă, într-un prim subcapitol, la marele program cultural al primului împărat creștin - Constantin cel Mare - în Roma, în Constantinopol, la Sfintele Locuri, etc. și la impulsul general al artelor și al scrierilor pe care l-a cunoscut Imperiul în acea vreme. Alte studii vizează rolul domnitorului Constantin Brâncoveanu în cultura și arta românească. Un alt subcapitol din această direcție de cercetare îl reprezintă teologia icoanei. Icoana bizantină are un limbaj complex, deoarece înglobează, dar și pivotează în jurul ei, o teofanie iconică sau o imagistică sacră și o bogăție inexprimabilă de valențe simbolice; este revelație, cuvânt și anamneză epifanică a actelor redemptorii, producând o emoție teologică și, posibil, una artistică în persoana care o venerază, chiar dacă nu acesta este scopul ei, acordându-i un scop profund liturgic și creând acel *mysterium fascinans*. Icoana este întâlnirea lui Dumnezeu cu omul, a energiilor increate cu natura, o convergență sau o întrepătrundere între etern și efemer. Aici se vede pe deplin cum între cuvânt și imagine există o relație de complementaritate în vestirea Evangheliei lui Hristos.

În concluzie, simbioza dintre Liturghia bizantină, interpretarea liturgică (mistagogia) și construirea liturgică (arhitectura/iconografia) – se unesc pentru a forma sinteza bizantină, adică ceea ce Hans-Joachim Schultz a numit *Symbolgestalt*, adică o adevărată *Expresie a credinței*.

Contribuțiile personale menționate și prezentate în teza de abilitare se referă, în special, la perioada din ultimii 17-18 ani, dar ele confirmă experiența acumulată în cei peste 25 de ani de activitate didactică universitară și de cercetare în Universitatea „Ovidius” din Constanța.

Lucrarea de față se focalizează asupra unei viziuni integratoare în domeniul de cercetare al Teologiei Liturgice, a unității dintre toate disciplinele teologice care trebuie să aibă ca sursă viața liturgică și sacramentală a Bisericii.

Liturgica, prin dimensiunea ei interdisciplinară, reușește să cuprindă în sine, ca într-un tot ontologic, dogmatica, patristica, istoria, arta, morala și spiritualitatea, revelând prin aceasta caracterul liturgic sau experimental al cunoașterii lui Dumnezeu.

În a doua parte a tezei de abilitare este prezentat planul de evoluție și dezvoltare a propriei cariere profesionale, științifice și academice. Această secțiune este structurată tot pe trei direcții de evoluție principale, astfel:

Cap.1 -Capacitatea de coordonare a echipelor de cercetare, organizarea și gestionarea activității didactice și de cercetare;

Cap.2 -Planul de dezvoltare al carierei profesional-didactice;

Cap.3 -Planul de dezvoltare pentru activitatea de cercetare, conform căruia principalele două direcții noi de cercetare stabilite sunt: 1) Cercetarea aprofundată a izvoarelor liturgice și pastorale; 2) Realizarea unor studii de liturgică comparată.

Direcțiile de cercetare dezvoltate până acum vor fi continuate, aprofundate și valorificate. De asemenea, intenționez să integrez rezultatele cercetării în activitatea didactică.

În viitor menționez ca voi continua implementarea ideii de explicarea a cultului dintr-o perspectivă interdisciplinară, acesta fiind unul din dezideratele principale ale Teologiei Liturgice moderne.

În finalul tezei de abilitare, sunt prezentate referințele bibliografice asociate conținutului primelor două părți prezentate mai sus.